

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
ВІДДІЛ ДИДАКТИКИ
ВІДДІЛ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ЛАБОРАТОРІЯ ПСИХОДИДАКТИКИ
ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО
БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БРДУ ІМЕНІ О. С. ПУШКІНА (БІЛОРУСЬ)
ВИЩА ШКОЛА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО У М. ЛЕШНО (ПОЛЬЩА)
ГРОДНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНКИ КУПАЛИ (БІЛОРУСЬ)
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА ІМЕНІ ПРОФЕСОРА СТАНІСЛАВА ТАРНОВСЬКОГО
У М. ТАРНОБЖЕГ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ДЗО «ГРОДНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ОСВІТИ» (БІЛОРУСЬ)
ЖЕШУВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КАЗАХСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. АБАЯ (КАЗАХСТАН)
ПУБЛІЧНИЙ ІНСТИТУТ «ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОСВІТИ» (ЛИТВА)
ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР РОЗВИТКУ ДОРОСЛИХ (ЛИТВА)
УНІВЕРСИТЕТ САСКАТЧЕВАНА (КАНАДА)

***ВІСНИК ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ
ЛАБОРАТОРІЇ ДИДАКТИКИ
ІМЕНІ ЯНА АМОСА КОМЕНСЬКОГО***

Випуск 1 (20)

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОБДАРОВАНОСТІ
ОСОБИСТОСТІ**

Матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Умань, 20–21 травня 2020 року)

Умань
2020

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР ТА ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ЗБІРНИК:

Осадченко Інна, д-р. пед. наук., професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васьківська Галина, д-р. пед. наук, проф., зав. відділом дидактики Інституту педагогіки НАПН України;

Велскоп Войцех, д-р. соціолог. наук, проректор з організації навчання та якості освіти Вищої школи бізнесу і наук про здоров'я в Лодзі;

Демченко Ірина, д-р. пед. наук, проф., декан факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Івлева Надія, канд. пед. наук, доц. Казахського національного педагогічного університету імені Абая;

Коберник Олександр, д-р. пед. наук, проф., зав. кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Кочетова Наталія, канд. фіз.-мат. наук, декан факультету початкової освіти Самарського державного соціально-педагогічного університету;

Кравченко Оксана, д-р. пед. наук, проф., декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лякішева Анна, д-р. пед. наук, проф. Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Максимук Лариса, канд. пед. наук, доц. кафедри іноземних мов Брестського державного університету імені О. С. Пушкіна;

Сергейко Світлана, канд. пед. наук, доц., ректор ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти»;

Тарантей Віктор, д-р. пед. наук, проф., зав. каф. педагогіки та соціальної роботи ДЗ «Гродненський державний університет імені Янки Купали»;

Тарантей Лариса, канд. пед. наук, доц., декан ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Штефан Людмила, д-р. пед. наук, проф., завідувач кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди;

Данилюк Оксана – канд. філол. наук, доц., зав. кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

ТЕХНІЧНИЙ РЕДАКТОР:

Будегай Вікторія – лаборант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку Вченими радами факультету соціальної та психологічної освіти (протокол № 13 від 18.05.2020 р.) та факультету дошкільної та спеціальної освіти (протокол № 12 від 12.05.2020 р.). Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Мова видання: українська, російська, польська, англійська, китайська.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ №19704 – 9504Р від 21.12.2012 р.

Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. В53 Вип. 1(20): Сучасні проблеми обдарованості особистості: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 20–21 травн. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.] ; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. – Умань: Візаві, 2020. – 101 с.

До збірника увійшли матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обдарованості особистості». Основна тематика представлених доповідей відповідає напрямкам роботи конференції: історичні, порівняльні аспекти та методологія дослідження проблеми обдарованості особистості; дидактичне, виховне та психологічне забезпечення формування обдарованої особистості у закладах дошкільної, загальної середньої, вищої та післядипломної освіти на засадах традиційного, інклюзивного та інтегрованого підходів; сучасні педагогічні технології та діяльність соціально-психологічної служби у контексті формування обдарованої особистості; інклюзивний підхід до формування обдарованої особистості та інші напрями сучасних досліджень у контексті модернізації освітнього середовища.

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
© Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України

ЗМІСТ

<i>Авраменко Оксана.</i> Особливості психолого-педагогічної підтримки обдарованих дошкільників.....	5
<i>Алексєєнко Тетяна.</i> Проблема психотравми у розгортанні життєвих сценаріїв та професійної допомоги вимушеним переселенцям	11
<i>Барановська Олена.</i> Основні напрямки розвитку обдарованої особистості (технологічний аспект).....	16
<i>Василевська Олена.</i> Емоційні передумови психосоматичних розладів.....	20
<i>Габинская Алла.</i> Готовность педагога в работе с одаренными учащимися.....	23
<i>Гаврилюк Світлана.</i> Виховання лідерських якостей у дітей дошкільного віку.....	27
<i>Дука Тетяна.</i> Розвиток обдарованої дитини в умовах сьогодення.....	29
<i>Журавко Тетяна.</i> Арт-терапія як креативний метод психолого-педагогічного навчання розвитку та супроводу обдарованої особистості.....	33
<i>Зозуля Ірина.</i> Креативний розвиток музично обдарованих дітей дошкільного віку.....	37
<i>Ищенко Людмила.</i> Педагогічні умови формування творчо обдарованої особистості дитини.....	41
<i>Карнаух Леся.</i> Специфіка проблеми виховання обдарованої дитини дошкільного віку.....	45
<i>Кравчук Неля.</i> Психологічні проблеми розвитку, навчання й виховання обдарованих дітей.....	47
<i>Лях Тетяна (Лях Татьяна).</i> Использование музыкотерапии в дополнительном образовании взрослых.....	50
<i>Мацейків Тетяна.</i> Формування національних цінностей учнів ліцею на уроках історії української культури.....	54
<i>Мельникова Ольга.</i> Соціально-педагогічна підтримка обдарованих дітей дошкільного віку.....	56
<i>Мороз Ірина.</i> Модель дослідницької компетентності старшокласників з історії.....	58
<i>Мороз Петро.</i> Структура дослідницької компетентності старшокласників з історії.....	61
<i>Панкова Алеся.</i> Проблема готовності майбутніх вихователів до	

роботи в інклюзивному середовищі.....	64
Піддячий Микола. Модернізація освітнього середовища: здоровий спосіб життя старшокласників.....	67
Підлипняк Ірина. Інтелектуальні здібності у структурі обдарованості особистості.....	70
Ремех Тетяна (Remekh Tetiana). Enhancing pupils' civic competence by means of interactive learning.....	75
Рябошанка Ольга. Роль театрального мистецтва у розвитку творчих здібностей дошкільників.....	77
Скрипник Неля. Співпраця закладів дошкільної освіти та сім'ї щодо розвитку музичних здібностей дошкільників.....	80
Тарантей Віктор (Тарантей Виктор). Система организационного и психолого-педагогического сопровождения одаренных детей и молодежи в Республике Беларусь.....	82
Трофаїла Наталія. Психологія обдарованої дитини.....	83
Чамлай Інна. Діагностика та особливості розвитку естетичної обдарованості у дітей дошкільного віку.....	87
Шелестова Людмила. Оптимізація розвитку творчих здібностей старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів.....	93
Шемуда Марина. Особливості навчально-дослідницької діяльності обдарованих старшокласників.....	97

налагодженні стосунків з такими дітьми, зумовлені особливостями їхнього психічного розвитку, які слід враховувати в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Вовченко О. В. Про здібності людини. *Талант. Позакласний час*. 2003. № 6. С. 45–47.
2. Добровольська Л. П., Яремчук С. В. Здібності як один з головних критеріїв природного відбору. *Педагогіка і психологія*. 2001. № 2. С. 73–78.
3. Загальна психологія: підручник. Скрипченко О. В., Долинська Л. В. Огороднійчук З. В. Київ: Либідь, 2005. 464 с.

Кравчук Неля,

к. пед. н., старший викладач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ, НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

У сучасному світі є актуальною проблема дитячої обдарованості особистості на основі виявлення її здібностей, обдарованості та талантів. Науковці вважають, що тільки 2–6 % людей можна обдарованими. Численні ж дослідження (В. Алфімов, В. Антоненко, Т. Зорочкіна, О. Мазяр, М. Мельник, Л. Процик, Е. Соломка, Т. Хмурина, Т. Яценко та ін.) показують, що із задатками обдарованості, здатністю до ефективної плідної діяльності народжується кожна психічно нормальна людина. А ось спрямованість і ступінь обдарованості різні. Подальша доля дару залежить від мікро-, мезо- й макросередовища, де живе і формується людина. І саме виявлення обдарованих дітей та подальший розвиток їх здібностей та обдарувань є однією з умов максимального розкриття і розвитку потенціалу кожної особистості, формування молодого людини як суб'єкта соціального та професійного життя, підготовки її до самовдосконалення, самовизначення та самореалізації.

Оскільки обдарованість у дитячому віці можна розглядати як потенціал психологічного розвитку стосовно наступних етапів життєвого шляху особистості, слід враховувати складність самого поняття обдарованості.

Обдарованість – це системна якість психіки, що розвивається протягом усього життя і визначає можливість досягнення людиною більш високих результатів в одному чи кількох видах діяльності в порівнянні з іншими людьми. *Обдарована дитина* – це дитина, яка вирізняється яскравими, іноді видатними досягненнями (або має внутрішні передумови для таких досягнень) у тій чи іншій сфері діяльності [4, с. 7].

На сьогодні більшість психологів визнають, що рівень, якісна своєрідність і характер розвитку обдарованості – це завжди результат складної взаємодії спадковості (природних задатків) і соціального середовища. У той же час не можна заперечувати і роль психологічних механізмів саморозвитку особистості, що лежать в основі формування та реалізації індивіда адже та чи інша дитина може виявляти особливу успішність у досить широкому спектрі діяльності.

До основних сфер обдарованості відносять: освітню, наукову, художню, спортивну, підприємницьку й комунікативну.

К. Текекс вважає, що обдарованість в основному визначається трьома взаємозалежними поняттями: випереджальним розвитком пізнання, психологічним розвитком і фізичними даними. О. Йоголевич вважає, що до обдарованості логічніше за все ставитись як до взаємозв'язку значного (як мінімум, вищого за середній) інтелекту, інтенсивних творчих чи фізичних здібностей та емоційно-вольової спрямованості.

В обдарованих дітей протягом їхнього життя виникає досить багато різноманітних проблем, серед яких можна виділити (*за Л. Холлінгуорт*):

1. *Ворожість до школи.* Навчальна програма для них нудна й нецікава, тому що не відповідає їх здібностям. Отже, можливі порушення в поведінці, за які до дітей застосовуються «каральні» заходи.

2. *Ігрові інтереси.* Обдаровані діти люблять складні ігри й байдужі до простих, котрими захоплюються їхні однолітки. Як наслідок, діти залишаються в ізоляції.

3. *Конформність.* Вона виявляється у відкиданні стандартних вимог, особливо якщо вони йдуть у розріз з інтересами обдарованої дитини.

4. *Занурення у філософські проблеми.* Замислюються над питаннями життя і смерті, релігійних вірувань і т. п.

5. *Невідповідність між фізичним, інтелектуальним і соціальним розвитком.* Часто обдаровані діти віддають перевагу спілкуванню зі старшими, і їм досить важко стати лідерами.

Особистих проблем в обдарованих дітей зовсім не менше, ніж у їхніх звичайних однолітків, а іноді й більше, крім того, обдаровані діти досить уразливі. Д. Уїтмор виділяє такі *причини уразливості*:

- *прагнення до досконалості (перфекціонізм)* – не заспокоюються, не досягаючи вищого рівня;

- *відчуття незадоволеності* – дуже критичні до себе та своїх досягнень, низька самооцінка;

- *нереалістичні цілі* – часто ставлять завищені цілі, а не досягаючи їх, засмучуються та переживають;

- *надчутливість* – дуже сприйнятливі до сенсорних стимулів: слова й невербальні сигнали сприймають як неприйняття себе оточуючими. Часто таких дітей вважають гіперактивними, тому що вони постійно реагують на подразники та стимули різного роду;

- *потреба в увазі дорослих* – оскільки діти цікаві, вони часто монополізують увагу дорослих, через що можуть виникати тертя у стосунках з іншими дітьми;

- *нетерпимість* – більш обдаровані діти часто виявляють нетерпимість стосовно інших дітей, які стоять нижче за них за інтелектуальним розвитком;

- *неординарність, гнучкість і швидкість мислення*, прекрасно розвинуте мовлення, здібності організатора, висока чутливість, схильність до критичного ставлення до себе й оточуючих;

- *агресивність обдарованих дітей* – часто обдаровану дитину просто не розуміють ні однолітки, ні педагоги, а іноді й батьки. Це веде до складних переживань такої дитини, вона або закривається, замикається в собі, намагаючись збагнути, чому її не розуміють, або, не бажаючи миритися з роллю вигнанця, вдається до різноманітних хитрощів, намагаючись отримати соціальну підтримку [2; 3].

Крім цього розвиток обдарованих дітей гальмується через: відсутність соціально-матеріальної бази, потрібної для вияву різнобічних талантів дітей, їхньої творчості; формалізовану, механізовану та автоматизовану систему навчання та виховання; поневолення дитячої обдарованості бездуховною масовою

культурою; відсутність психологічної допомоги дітям у подоланні комплексу неповноцінності.

Через вищезазначені проблеми обдаровані діти, за рішенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, входять до «групи ризику» поряд із проблемними дітьми їм необхідні особливі умови для виховання; спеціальні індивідуальні навчальні програми; спеціально підготовлені педагоги; спеціальні школи, де знають і враховують особливості й проблеми обдарованої дитини, дозволять розвиватися їй у відповідності зі своїми задатками, здібностями і талантами.

Список використаних джерел

1. Технології соціально-педагогічної роботи з обдарованими дітьми. Проблеми обдарованих дітей. URL: <https://studfile.net/preview/4617575/>
2. Проблема навчання і виховання обдарованих дітей. URL: [//ru.osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14221/](http://ru.osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14221/)
3. Обдарованість та проблеми виховання обдарованих дітей. URL: [//super.urok-ua.com/obdarovanist-ta-problemi-vihovannya-obdarovanih-ditev/%D1%81%D1%82%D1%96-%D1%82%D0%B0-%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8/](http://super.urok-ua.com/obdarovanist-ta-problemi-vihovannya-obdarovanih-ditev/%D1%81%D1%82%D1%96-%D1%82%D0%B0-%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8/)
4. Обдаровані діти: Діагностика та супровід / Упоряд. Т. Червонна. Київ: Шк. світ, 2008. 128 с.

Лях Татьяна,
*магістр педагогічних наук, методист ГУО «Гродненский
областной институт развития образования», Республика Беларусь*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЗЫКОТЕРАПИИ В ДОПОЛНИТЕЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ ВЗРОСЛЫХ

Известно, что с одаренным ребенком может работать только одаренный учитель, широко эрудированный и гибкий в поведении, увлеченный и умеющий увлекать, открытый в общении. Педагогические ситуации, которые возникают в работе с одаренными детьми, в полной мере характеризуются открытостью, изменчивостью, многомерностью, динамичностью, сложностью.

Среди многообразия изученных аспектов одарённости педагогическая одаренность является наименее исследованной и актуализированной и в то же время важной составляющей эффективности профессиональной деятельности педагога.

Большинство ученых определяют термин «одаренность» как «дар» и благоприятные генетические задатки, а также способность к